

САҒИЁР

## БОЛҒА ЗАРБИ

*Шеърлар ва дoston*

Тошкент  
Гафур Гулом номидаги Адабиёт  
ва санъат нашриёти  
1981

Тақризчи

филология фанлари кандидати *М. Худойқулов*

Сайёр.

Болға зарби: Шеърлар ва дoston. — Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1981. — 80 б.

«Болға зарби» Сайёрнинг навбатдаги китоби. Бу китобга шоирнинг янги публицистик шеърлари ва ишчилар ҳақидаги «Тола шуъласи» дostonи киритилди.

Сайяр (Файзуллаев Сайярмулат).  
Удар молота. Стихи и поэма.

Ўз 2

С  $\frac{70403 \text{ --- } 125}{\text{М } 532 (04) \text{ --- } 81}$  62—81 4702057020

© Гафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1981 й.

## ҚУЕШИСТОН



Қуёш тафти билан ёнарди тупроқ,  
Далалар нафасга пуркар эди ўт.  
Қуёшдан сержило ҳар дала, ҳар боғ.  
Ҳар тош жимирайди мисоли ёқут.  
Далада яшнайдн қатор ғўзалар.  
Бошида порлайди олтиндан папоқ.  
Қуёшда ярқираб нурдай кўз олар.  
Юртимнинг тонгидек жилвагар. оппоқ.  
Осмон ерга боқар қуёш кўз билан.  
Осмон гумбазидан нур сочар қуёш.  
Қуёшга тик боқиб лўппи юз билан  
Улкамда миллионлаб кўз очар қуёш.  
Улкам манзараси,  
Қиёфаси бу,  
У қуёшга, қуёш унга ёр-ошиқ.  
Ёзи бу,  
Улкамнинг қуёш фасли бу!  
Қуёшистон дерлар,  
номи ярашиқ.





## УЧ ШЕЪР

### 1. ҚЎЛ ҲАҚИДА СЎЗ

Қўл ҳақида сўз айгиш қийин,  
Мақтагани қўл ўзи қўймас.  
Қўлсиз меҳнат ахир бир тийин,  
Ёмонлашга ҳеч кўзим қиймас,  
Қўл гўдакнинг бошин силайди,  
Тутамлайди ёрнинг сочини.  
Қўл орзуга ҳаёт тилайди,  
Езар ундан бахт қулочини.  
Туйғуларни этиб намоён  
Дўстга дўстдан келтиради хат.  
Агар игво ёзса — у ёмон,  
Ёмон — титса агар у ахлат.  
Қўллаб турсин инсонни у қўл,  
Бошлар узра кўтарилмасин.  
Ҳаддан ошса берманг унга йўл,  
Ер Осмонга тўнтарилмасин!  
Яхши қўлга ижозат, қани  
У узатган жойига етсин  
Териб олсин юлдуз чаманин,  
Ҳатто осмон ойига етсин!  
Одам — дарахт, қўллар — қўш шохи,  
Эгилсин у шига ҳосилдан...  
...Қўлдан ҳазар қиламан гоҳи,  
Айиради қилмиши тилдан!  
У солмасин яна тарсаки..  
Йўлга солинг, йўлга, одамлар,  
Хуш ёқади менга қарсаги...  
Олинг қўлни қўлга, одамлар!\*

## 2. ТРАКТОР ҚУШИГИ

Ишчи деган шарафли ном  
Бизнинг ўз унвонимиз.  
Эгнимизда ишчи анжом,  
Юракда имонимиз.  
Қўлимизда темир, пўлат  
Киран осон шаклга  
Дунёдаги ҳамма меҳнат  
Бўй эгади ақлга.  
Пўлат от деб орзу этдик,  
Эртак ясаб тилакдан.  
Мақсадга чин бугун етдик,  
Мадад олиб билакдан.  
Омоч судраб, сўқа ҳайдаб,  
Уриб хўкиз шохига,  
Ҳаётимиз шерик атаб  
Утмишининг зор-оҳига.  
Ер ҳайдадик, мола босдик,  
Экканимиз унмади.  
Келажакка қулоқ осдик,  
Аммо орзу сўнмади.  
Энди қатор тракторлар  
Отдай кишнаб турибди.  
Мингин яна керак, дерлар,  
Мингги ишлаб юрибди.  
Ер ҳайдайди, ариқ олар,  
Узи уруғ тикади.  
Асл деҳқон қойил қолар  
Деҳқондай дон экади.  
Ер кўксига чигит қадар,  
Дур ундирар тупроқдан.  
Ғўза яшнаб қатор-қатор  
Салом йўллар ҳар ёндан.  
Хирмон-хирмон оқ олтинни  
Кўтарар елкасида.

Хизмаг ўтар билмай тинни  
Пахтакор ўлкасида.  
Бизлар билан ҳар иш жилар,  
Меҳнаг унинг шартлари,  
Ижодкори биз ишчилар —  
ТТЗнинг мардлари.

### 3. ҒИ ИШЧИГА УГИТЛАР

Кириб келдинг завод остонасидан,  
Салом,

хуш келибсан,

биродар, ўртоқ!

Ҳар кун тракторнинг янгроқ сасидан  
Юрак тепишларинг бўлгуси янгроқ.  
Ишчисан

Жомакор кийиб устингга

Станок ёнида тер тўкасан, тер.

Садоқат кўрсатиб ишчи дўстингга

Аввало, кўрганда, саломинини бер.

Сўнгра бор имконини этиб сафарбар

Ишла,

унум бўлсин қилган меҳнатда.

Тилак,

бўлаверсин сенга зафар ёр!

Кам бўлма изланиш ва шижоатда.

Оталар йўлини муқаддас атаб,

Маҳкам тугиб олгин ака измини.

Келажак йўлларга кўзингни қадаб,

Шу кундан кўриб тур — коммунизмни!

Сен ижод этганинг азим трактор

Ерни гўзал қилур, турмушни обод.

Ватан вужудига улар — юраклар!

Юраксиз ҳаётни демаслар ҳаёг.

Бурчини ҳалол ўта,

ишчи шарафин



Яна юксакларга олиб чиқ, дўстим.  
Фақат қўллаб ўрган ҳақнинг тарафин,  
Шунда чин инсонсан!

Уқдингми сўзим?!!

Шунда кам бўлмайсан,

эл рози бўлар.

Ватанга муносиб яшаш керакдир.  
Тракторнинг янгроқ овози бўлар —  
Сен ҳақда оламга сўзлар трактор!

## ЧАНОҚЛАР ҚҰНҒИРОҚ

Бир сас келяпти,  
Бир сас келяпти,  
Қулоқ солинг, дўстлар!  
Басма-бас келяпти,  
Басма-бас келяпти,  
Жарангдор сўзлар!  
Ғўзалар қўлида кўсак қўнғироқ,  
Улар чорлаяпти бизларни беун.  
Икки ён,  
    чап қирғоқ  
                    яна ўнг қирғоқ  
Олтинга бурканиб  
                    чорлайди бугун!  
Ҳар кўсак юракда қўнғироқ чалар,  
Товушсиз, товушин тинглаб кўрингиз.  
Пахтазор бойлигин кўз-кўзлаб чорлар,  
Пахтазорга юрингиз!  
Юринг!  
«Оқ олтин»ни этмай ингизор,  
Ҳали у гўдақдир,  
Ардоққа олинг!  
Пўргакланг бўлсангиз асл пахтакор,  
Қучоққа олинг!  
Қўнғироқ овози таралар ҳар ён  
Ҳар ёнга таралар хушли сас.  
Меҳнатга чорловчи жараён  
Оромдир,

Безовга оҳанглар эмас!  
Тинглаг ҳар чаноқнинг юрак нидосин,  
Қулоқ эшитмаса,

эшитсин юрак!

Мен тинглаб турибман дала садосин,  
Уни ҳамма бирдек тинглаши керак!  
Ўз пахта,

ўз ризқим

ўз обрўйим бу,

Олтиним,

оппоғим,

ёп-ёруғ юзим!

Дунёга тортуғим,

юксак бўйим бу,

Ўзлигим,

сўзлигим,

бўзлигим,

— ўзим.

Чаноқлар чорлаяпти,

ўзим чорлаяпман,

Шижоат қўшай деб терим паллага.

Ғўза пайкалларин шитоб оралаяпман,

Чаноқлар чорлаяпти:

— Юринг, далага!

## НАЗИР — РАИС

— Назир раис келади ҳозир.  
Салом айтди,  
Узр сўради.  
Тиними йўқ  
қншдами,  
ёздир,  
Эл ичида юради.  
Кабинети — уруғ макони,  
Тоғу тошда ўстирди дарахт.  
Ҳар навнихол Назирнинг жони.  
Ҳар дарахтда — дейди, у-бор бахт!  
Чилустуннинг қоқбошига у  
Чамандагул дўппи кийгазди.  
Элни йиғди,  
Тоққа оқди сув!  
Тошни уйди,  
Тоғда ер қазди.  
Машинада тош ташиб тоғдан,  
Ҳамқишлоққа тошдан қурди уй.  
Обод қилди тоғни тупроқдан,  
Ҳовончада ниҳол чўзди бўй!  
Неча юздир дарахт хиллари,  
Олам билан алоқаси бор.  
Барқ уради боғда гуллари,  
Бутун қишлоқ — каттакон гулзор!  
Ширмонбулоқ бўйида ҳам у  
Тиклаб қўйди жимжима шийпон.  
Шипда жимир-жимир қилар сув,

Шийпон акси сувда намоён.  
Ҳар ишида унинг  
бор режа,  
Пахтаси ҳам ёгар барқ уриб.  
У Киевдан қайтди кун-кеча  
Богбон дўстлар ишини кўриб.  
Сув чиқарди ернинг остидан,  
Меҳрин кимё қилди тупроққа.  
Тош қолмади унинг дастидан,  
Файз киритди Ширмонбулоққа!  
Ишлари кўп,  
Ишлари тигиз,  
Доктор бўлиш кунин ҳам яқин,  
Хотини ҳам туққан тўртта қиз,  
Аллақанча иши бор тагин.  
Ана ўзи...  
Келмоқда эди  
Салмоқланиб биз томон аста.  
— Салом, мени кечиринг... энди?..  
Мен бўйига боқдим ҳавасда.  
Мўйлаби ҳам йўқ унинг — ўсиқ,  
Раис сифат эмас жуссаси.  
Оддий,  
Қотма.  
Юзлари чўзиқ...  
Тугар шунда раис қиссаси.

## ҲОРДИҚ УИИ — ТОҒ УСТИ

— Пахтада ишлайман,  
долзарбда айни  
Раис, дам ол деб қувди шу ёққа.  
Ғўза шоналайди,  
Мен дам олайми,  
Қаровсиз,  
кун тугди гумай, шувоққа!  
Бир қўл кучи,  
Ҳа, деган туяга мадор,  
Боғда юраманми бир ҳафта ишсиз.  
Ғўзам сув нчарми,  
текис,  
бир қатор,  
Е кунда куярми кишисиз?  
Раис хўп қизиқ-да.  
Ота-бувамиз  
Дам олиб ўрганган эмас, ҳар қалай.  
«Ким гапга кирмаса, элдан қувамиз».  
Дейди.  
Оғиз очсам дея:  
— Мен қолай?  
— Аста чопган, — дейди, етар олисга,  
Ғўза парвариши — умримиз иши!  
Рухсат йўқ ҳеч кимга қолишга,  
Ҳар биргаддан борар бир киши!  
Кўндик.  
Мана, шахматни суриб  
Ўтирибмиз даладан йироқ.

Истасак ухлаймиз,

Истасак туриб

Уйнаймиз,

куламиз...

Урмаймиз ўроқ.

Дам олиш — ўтармиш иш ҳисобига,

Эмиш меҳнат кўпи ёзилар.

Бу кунлар...

Егамиз кун савобига

Ушалсин,

ушалар

орзулар!

Бари яхши,

Дам олиш фақат

Колхозчининг ишямас экан,

Бу боғда,

даласиз бўламиз диққаг,

Гуллар ҳам ботади худди бир тикан!..

Пахтамиз мўл бўлсин,

шунга истаймиз,

Байрам бўлар чиндан очилса чаноқ.

Шундоқ кўнгила ёзим,

билмасин Ранс,

«Яна бошимизда чақмасин ёнғоқ».

## ТОҒИМ БҰЛМАГАНИДА

— Дарё,

бунча оқмасанг тошиб,  
Куйламасанг тұлғаниб, шошиб,  
Шаштинг неґа сифмас юракка,  
Тоғ сенга жўр,  
Сен-чи, жўр тоққа!  
Кеча-кундуз куйлаб тинмайсап,  
Шодлигингни сўйлаб тинмайсан!  
Сўзла, сенга келар ҳавасим,  
Қўшиқ бұлсин олган нафасим!  
Сендай куйлаб,  
Сендай тошайин,  
Сендай тошиб,  
Сендай шошайин!

— Хўп айтаман,

қулоқ сол,

қулоқ,

Балки бекор бермадинг сўроқ?  
Бұлмасайди гар менинг тоғим —  
Иўлга солиб турган ўртоғим,  
Тоғларга тенг бўйлай олмасдим,  
Мен бунчалар куйлай олмасдим...





## ВОЛГА ОҒУШИДА

Волга,  
Волга,  
Мунча бепоен,  
Етмас ҳатто осмон қулочи.  
Тўрт томоним  
                    гўёки уммон,  
Оқиб келар бағрини очиб.  
Волга,  
Волга,  
Дарёи азим,  
Сени Она-дарё атадим.  
Синглинг Амударёдан таъзим...  
Дарё кўрсам...  
Сузмоқ одатим.  
Сенда суздим...  
Қучолмадим, йўқ,  
Қучоғингда қолдим — бир япроқ.  
Тўлқинларда кўчолмадим, йўқ,  
Сув эди,  
Сув эди  
                    чор атроф!  
Сен шимолдан жанубга қадар  
Ватан бўйлаб оқиб ўтасан.  
Соҳилингда шаҳарлар қатор,  
Соҳилингда ёқиб ўтасан,  
Каспий тўйиб сувинг ичсам, дер,  
Йўлларингда яратдинг денгиз.

Белбоғим дер сени азим Ер.  
Яралгансан ўзинг ҳам тенгсиз.  
Волга!  
Улчов йўқ қиёсига,  
Қучоғида кезган биларкан.  
Ўзи поён билмас Россия,  
Дарёси ҳам улкан бўларкан.

## УЧ АРЧА ЕКИ АРТЁМ БОБО АЙТГАНЛАРИ

Қишлоқ йўли,  
Шалдир арава,  
Қорбободек соқол ва мўйлаб.  
Қўш отини

тезлаб баравар

Борар бобо арчазор бўйлаб.

Қад тутибди уч арча йўлда:

Уч дугона суҳбати қизгин.

Артём бобо қамчини қўлда,

— Тир, — деб отга,

Тортади тизгин.

— Уғлим, ёлғиз ўсмас арчалар,

Ёлғиз эксанг, қуриб қолади.

— Бу ривоят қандай арчилар —  
Десам,

бобо қовоқ солади.

— Билмайсан-да арча феълини;

Ҳа, арчани қайдан билардинг.

Ўзбекистон, дейди элингни,

Билсанг агар, сен рус бўлардинг!

— Узр, бобо, қилдимми хафа?

Билмоқчийдим сабабини, рост,

Чол ўйланиб турди бир дафъа

Чиқди мўйлаб остидан овоз;

Арча ёлғиз ўсмайди, ўғлим,

Ёлғиз отнинг чиқмас чанги ҳам.

Ривоятмас, бу гапим тўғри,

Бу гапимнинг бордир таги ҳам.

Уч дона эк арчани ками,  
У уч бурчак шаклини олсин.  
Уртасида сақланар нами  
Унда бобо кафлини олсин.  
Уса берар, тикка ям-яшил  
Арчани Рус шунақа эккан!  
Бу ёгига энди мен кафил..  
Дўстликни хўп ёқтирар экан!

## КАРТОШКА, ВОВА, ПАЛОВ

*Курсдошим, шоир Володя Савельева*

Картошка еганмисиз  
Чанғи учиб қайтганда?  
Буғи осмон баробар  
Кўтарилган чоғида?  
Оҳ, қандай маза бўлар  
Пўст билан қайнатганда,  
Пуф-пуфлаб арчиб есанг  
Янглишиб саноғида.  
Ёнида бир товоқда  
«Кильки» турса тизилиб,  
Бошини юлиб ташлаб,  
Оғизга отсанг дарҳол,  
Бир ёнда чой узатса  
Руснинг қизи сузилиб,  
Вова, гапим тўғрими,  
Ё борми сенда савол?  
— Давом эт, ёмон эмас!  
Давомига гапим йўқ,  
Овқатингни олиб кел?!  
Тузлаган карам бўлса  
Бир товоғи етади.  
Картошка, картошказон,  
Сени тусайди кўнгил,  
Володя чидамасдан  
Ошхонага кетади.  
Томоқлар така-гумга  
Ана, ўйинга тушди,  
Володя, ивирсима,

Қимирласанг-чи сал-пал.  
Буғини сочиб ҳар ёи  
Бир лаган палов олиб  
Келди Вова бир маҳал  
Кўзларим гўё соққа  
Отилиб кетай деди.  
**Қошиқни четга суриб,**  
Енгимни тез шимардим.  
Паловхон тўра экан,  
Воҳ, ошмисан, ош эди.  
Ошини ошалардим,  
Устихонни шимардим.  
Воважон, бор экансан,  
Дардинг олай, Воважон,  
Сенга ким таълим берди  
Ҳунарингдан ўргилай.  
— Дуо қилаверма кўп,  
Ешинг тенг-ку «бобожон»,  
Ошни е, чойни ичиб,  
Таъми тузукми, қалай?!  
— Давом эт, ёмон эмас.  
Кун ортидан кун ўтди,  
Бир куни Москвадан  
Тошкентга Вова келди,  
Меҳмон бўлиб дўстига:  
То палов пишгунича  
Олиб кел маставадан,  
Ялпиз, кашничдан кейин  
Қатиқ солиб устига.  
— Хўп, — деди дўсти шошмай.  
Ошхонага йўл олди.  
Усти ёпиқ бир қозон  
Келтирди у ўртага.  
Вова ўрнидан туриб  
Қопқоғин оласолди,

Бирдан буғ кўтарилди  
Қилингандай жўрттага.  
Миқ этмади-ю ҳатто,  
Олди битта катгасин,  
Қўлида копток каби  
Юмаларди картошка.  
— Сен Москва борганда  
Тузатади хатосин, —  
Деди Вова, киришар  
Экан аста артишга!  
— Давом эт, ёмон эмас!



## ОЛМАХОНДАН САЛОМ

Фирдавс!

Кеча қалин қор ёғди,  
Арча кийди оқ ёқа пўстин.  
Урмон яна яшарди,  
ёқди...

Боқсам,

шоҳда Олмаҳон — дўстинг!  
Қўлчаларин кўксига қўйиб,  
Тикиб турар мунчоқ кўзларин.  
Дилда аллақандай ҳис туйиб,  
Тинглар эдим гўё сўзларин:  
Назаримда сени сўрарди:  
— «Қани ёнғоқ ўйнаган бола?»  
Тиқилганча шоҳда турарди:  
— «Ўйнаб сира тўймаган бола?!»  
Ўзи агар келмаган бўлса,  
Юбордим би халта ёнғоқ?..  
Совғасига қучоғим тўлса..  
Унутдим ё мени, чатоқ?..  
Кўрсатгандим унга ўрмонни,  
Саъва билан дўст тутинганди.  
Ўйинимни дея кўр мани  
Шоҳдан шоҳга учиб қўнгандим.  
Арчаларнинг тикка шоҳидан  
Унга дея силкигандим қор.  
Юбордим менга боғидан  
Ҳеч бўлмаса бир дона анор?  
Менга ўхшаб у шоҳдан шоҳга

Сакрайман деб сўрса ижозат,  
Тушиб хавфу хатар, оҳ-воҳга...  
Сиз бермаган эдингиз рухсат!  
У чизмоқчи эди ўрмонни  
Юбораман сувратинг, девди.  
Ушалдими эзгу армони,  
Қай касбни меҳр қўйиб севди?!  
— Ҳа, ҳа, сенга бериб юборди,  
Совга учун бир халта ёнғоқ.  
Ўз богидан териб юборди.  
Олиб келдим, мана ўзинг боқ?  
Чизаётир Рус ўрмонини:  
Арчаларнинг яшиллигини,  
Оқ қайинлар яхшилигини  
Саъваларнинг хуш маконини!  
Ўказибди сени шохга ҳам  
Қўлчаларинг турар кўксингда.  
Думчаларинг ҳилпирар кўркам,  
Заррача ҳам қўрқув йўқ сенда?!  
Совғанг илсам арчага агар,  
Ўзим турсам сендан олисда,  
Сезмайсанми ҳеч қандай хатар,  
Қурқмайсанми уни олишдан?  
Ол, олақол, мен кетдим нари  
Эрта келиб хабар оламан.  
Гар истасанг ўғлим сингари  
Ўйнаб бир оз шунда қоламан.  
Чўчияпсан, тоқатларинг тоқ;  
Бола билар бола кўнглини.  
Эсимда бор ўғлимга ҳатто  
Узатгандинг жажжи қўлингни!  
Майли, йўлдан тутмайман, майли.  
Ўйнаб, сакраб юргин бехатар.  
У дўстингни, майлинг туфайли,  
Олиб келай янаги сафар.



## ДЕРАЗАМДА ҰРМОН СУВАТИ

Деразамда ўрмон суврати:  
Қарағайлар бўй чўзган тикка,  
Арчалар саф тортиб туради,  
Қор ёғибди чексиз кенгликка.  
Чўққисимон қорбобо ёнда,  
Елкада қоп, қўлида асо.  
Қор қиз, ана,

дарё томонда,  
Кўзни узиб бўлмайди асло.  
Ажаб,

оппоқ қор ёққани рост,  
Тошкент янги йилга ясанди.  
Новдаларда қиш чалмоқда соз,  
Кўнгиллар қиш меҳрига банди.  
Ажаб,

қани шох-шоҳ толимиз,  
Қани новча терак суврати.  
Қани чопон кийган чолимиз,  
Қаршимда рус ўрмони туради.  
Россиядан тасвир бир парча  
Дўстлар менга тортиқ этдимиз?  
Янги йилга ясат деб арча  
Деразамга ташлаб кетдимиз?  
Арчаларнинг кумуш жилваси,  
Қарағайлар нуқра соябон...  
Вужудимни қамрар дил саси,  
Юрагимга кўчгандай ўрмон.



## ЧАҒАЛАЙЛАР...

Денгиздан айланиб-ўргилар,  
Парвонадир денгиз бошида.  
Уйнайди,

яйрайди, дейди кўрганлар.  
Йўқ, у чапак чалар денгиз қошида.  
У сузаркан денгизда эркин,  
Сув каптари дея суярлар,  
Шўнғиса у,

денгизнинг кўрки  
Ногоҳ чўкмасин деб куярлар.  
Чағалайлар учар бепарво,  
Беҳабардай томошабиндан.  
Булутлими,

очиқми ҳаво,  
Ов овлашар чиқишиб индан,  
Чағалайлар қучар ва сузар  
Хоҳ кеч бўлсин  
Хоҳ ёруғ кунда.  
Гоҳо уни яралар музлар,  
Гоҳ адашар туман-тутунда!  
Денгизнинг-ку ўз боласи у,  
Шунда яшаб,  
Шунда тўяди.  
Полизидир унинг мовий сув,  
Деҳқон полизини суяди.  
Тўлқинларга тўшни урамиз,  
Денгиз бизга оромбахш макон.  
Тўлқинларда сакраб юрамиз, •

Завқланамиз,  
Меҳмонмиз, меҳмон!  
Зерикамиз денгиздан ҳали,  
Зерикмаймиз аммо ҳаётдан.  
Чағалайлар кетмаса нари,  
Негадир  
ёнамиз,  
хайратдан?!  
Чағалайлар сузар — денгизда!

## БОЛАЛИКНИ ЁДГА СОЛАДИ

Лилелупе дарёси сокин  
жуда-жуда,  
Чуқур дарё,  
вазмин,  
серхаёл...  
Қайиқ кетяпти  
хув ана,  
сувда,  
Арава кетяпти йўлда...  
эхтимол...  
Ортида бир тўда чағалай  
Чағирлаб кетма-кет югурар.  
Осилиб олмоқчи боладай  
Бариси қайиққа улгурар.  
Чопишар,  
ҳоришни билмайди,  
Болалик — ўзи бир ўзгача олам.  
— Тўхта! — деганимни писанд қилмайди  
Югуриб қолади менинг ҳам болам.  
— Уғлим, у арава эмас,  
у қайиқ,  
Сен кўча ўйлаган —  
туби йўқ дарё.  
У тўхтаб қолади менга анқайиб,  
Болаликни бир дам этдими тарк ё?  
У қотиб туради,  
паришон,  
ўйчан,



Мен эса қайиққа тикиламан жим.

Кўзимга

болалик ўтган боғ кўча

Кўриниб кетади

сершовқин,

гавжум.

Узим ҳам ўғлимнинг нақ шу ёшида

Минг ёниб,

минг бирда босилар эдим.

Ҳар қандай арава ўтса қошимдан

Қамчиндан чўчимай осилар эдим.

Нега ҳозир ўғлим чопса қайиқдим,

Нега била туриб уни яккалай?!

...Ахир бу арава эмас,

қайиқдир,

Улар ҳам болалар эмас,

чағалай...





## ИГИТ, УЯЛМАГИН...

Ферузга

Уғлим бўйи етди.  
Китоб қўлтиқлаб  
Мактабга жўнади туриб саҳарда.  
Чўнтакдан сочилиб тушди бор михлар...  
Кеча дод соларди олсак агарда.  
Уйинчоқ автомат эшик тагида  
Деворга суяниб, зерикиб қолди.  
Онаси парвона теварагида  
Уқишга берилиб, тер тўкиб қолди.  
Танк ётар айвонда, ости осмонда,  
Хоккейнинг таёғи ерда судралар.  
Ҳар куни қайтаркан мактаб томондан  
Баҳонг неча деб дарров сўралар.  
Эшикдан кираркан қўлини ёзиб  
Бешта бармоғини ёяр баралла.  
— Офарин, — айтаман, янграр овозим,  
Бошқа хонадан ҳам шу сўз таралар.  
Узи ҳам ўзидан хурсанд нақадар,  
Оёқ олишлари чаққон, сершиддат.  
«Охири бахайр бўлсин, бехатар»  
Дейману ўғлимга бераман мадад!  
Уқиймиз, тилини қилсин деб бийрон,  
Ёзамиз, дафтарда қалам излари.  
Хатоси бўлмасин деймизу бирон  
Қайтадан кўрилар яна сўзлари.  
Кўрилар минг қайта...  
Бош омон бўлса

Қатор кўргиликлар олдинда ҳали.  
Янгига ўтамиз бу дафтар тўлса,  
Ёзишдан чарчамай турсанг бас, балли!  
Йўқ, шошган эканмиз,

зерикди ўғил,  
Боғчамга борай деб қилди хархаша.  
О, болам, дунёга қайтадан туғил,  
Саккиз йил умрни қайтадан яша?!  
Бундоқ қилиб бўлмас, чидамоқ керак  
Овозингни чиқар, ўқи ўн қайта.  
Ўғилсан, ҳа, ёшсан, бўлгин-да эркак,  
Тушкунлик офатин бошингдан ҳайда.  
Ҳали қоқилиш бор олдинда, ҳали  
Ҳаётнинг зарбаси тергаб қўяди.  
Дўстинг сени арзон сотган маҳали,  
Бағринг қаро ўтда жаз-жаз куяди.  
Ҳали камситмоқни ҳунар билганлар  
Бошингда ўйнатар тақдир шарпасин.  
«Одамни у зотлар одам қилганлар»,  
Хом ўрган бўласан улар арпасин!  
Билмаган ёмон-ку

билмасанг туртиб,  
Суриб ташлайдилар сени нарига.  
Билсанг ҳам агарда индамай юр деб,  
Силташар,

чидашинг керак барига.  
Ялқовлик қилма, қўй, бўлма бепарво,  
Ўқи, ўғлим, ўқи, вақтни бой берма.  
Мен сенга ёмонни кўрмайман раво,  
Сўнг яна тақдирни сўкиб, тош терма!  
Ёрқин йўл кутади сени олдинда,  
Ишлар кўп,

ишларга ярагудек бўл.  
Гоҳида излану ҳориб қолгин-да,  
Жумбоқни ечганда яйрагудек бўл!

Синовлар олдида қотиб турмагин,  
Нодонлар нон эмас, танбеҳ ейдилар.  
Йигит уялмагин, уялтирмагин,  
Уятни ўлимдан қаттиқ, дейдилар.  
Уғлим, сўзларимга яхши қулоқ ос,  
Бир кунмас, бир дам ҳам қолмагин дарсдан.  
Дўстларинг қатори доим олға бос,  
Ҳатто ўт чиқмайди бекорчи қарсдан...  
...Уғлим кўзларимга тикилиб қолди,  
Гарчи сўзларимга тушунмаса ҳам  
Эрта туриб мактаб сари йўл олди.  
Ойнадан кузатдим, кетарди илдам!

## Я Х Ш И

Сирнинг сирлигича қолгани яхши!  
Сиримни кимга ҳам ишониб айтай,  
Сирим қуш эмаски қувалаб ҳайдай,  
У икки кўнгилни боғлаган ришта.  
Соддадир,  
ёддадир бир кўринишда.  
Аммо сир эмасми,  
савдолари бор,  
Қалбимдан кўчувчи садолари бор.  
Сеҳрли дунёнинг калити севги...  
Юрагим сирини ҳал этди севги!  
Сиримдан сўрасам сени сўради,  
Сир деган мўъжиза қайда юради?  
Қалбингда турган у, ёнингда турсин,  
Сирнинг сирлигини кўзингда кўрсин.  
Аммо ёр олдида ўзинг дема лом,  
Сирнинг ифодаси бўлолмас калом.  
Сирингнинг зарраси тушсайди қўлга,  
Кўнглингни солардим измимга,  
йўлга!  
Сир айтган  
қул бўлур,  
сир билган—хўжа.  
Қалб ахир — қалб эрур,  
эмас кенг кўча!  
Сир қалбнинг пинҳона безаги, нақши.  
Сирнинг сирлигича қолгани яхши!

## ПУФАҚЛАР

Байрамлар кўп...  
Байрам кўп яхши!  
Тез-тез ўтиб туради тўйлар.  
«Байрам,  
Байрам,  
Ҳаётим нақши!»  
Дея саф-саф одамлар куйлар.  
Байрам яхши..  
Пуфак қўлларда  
Шиширамиз биз уни пуфлаб.  
Сафларга тизилиб, равон йўлларда  
Бошимизда олиб ўтамиз куйлаб.  
Кўп гаплар айтамиз оғиз тўлдириб  
Шампанлар тошади биз сўзлар дамда,  
Иш кунлар,  
Дастгоҳда лофни ўлдириб,  
Деймиз:  
Пуфак учсин майли байрамда!  
Байрам ўтар,  
Шаҳар сокин тин олар,  
Бошланади хотиржам меҳнат.  
Зафарлар бизники,  
Биз билан қолар,  
Пуфак кўкка учиб кетади фақат.



## КИТОБХОНДАН ХАТ

«Мен ҳақимда битта шеър ёзинг!»  
Кимсан ўзинг, о хат эгаси?  
Мунглими, ё хушнуд овозинг,  
Ё сен кимнинг етим беваси.  
Айтгин, сенга нега шеър керак,  
Юрагингни билмасам ахир —  
Эгилишни билмаган терак —  
Ранжитдими сени тош багир?!  
Ва ё севиб қолдингми қўққис.  
Ва ё сени алдаб кетди ким.  
Сен ҳақингда тасаввур йўқ, қиз,  
Шундан сени излаяпман жим.  
Шеър юракнинг асл малҳами,  
Ҳамма дардга даво экан сўз.  
Менда ҳам бор кўнгил ҳамдами,  
Йўлларида узолмайман кўз.  
Узатаман севгим узоқдан,  
Номин қўшиқ қилиб айтаман.  
Чиқолмайман асло «тузоқ»дан  
Ўз юрагим билиб айтаман.  
Лекин яқин юрсам ҳар маҳал,  
Зарда, кекни сезиб қоламан.  
Кўнглим ўксиб кетади «касал»,  
Ўз-ўзимни эзиб қоламан.  
Енидаман,  
ёнимда юриб,  
Унутади менинг борлигим.

Кетмоқ бўлсам юзимни буриб,  
Эслатади дарҳол «ёр»лигим.  
Совутмоққа қанча уринмай  
Кўнглим тафти ортгандай бўлар.  
Ўз ёримга юрсам кўринмай,  
Севгим азоб тортгандай бўлар.  
Бефарқлиги бошимга бало,  
Дарди чизиқ тортар юзимда.  
Ишқ дардига бўлсин мубтало  
Кўргим келар уни ўзимдай!  
Ишқ дардида куйсин, тўлғансин,  
Севган ёри этмасин парво.  
Ёнишни ҳам ёниб ўргансин,  
Муҳаббати қолсин нораво...  
Кимсан ўзинг, мактуб эгаси,  
Сени излаб тополмадим ҳеч.  
Очди сўзинг қалбим чегасин,  
Ўзни ёздим,

гуноҳимдан кеч?!

Кимсан ўзинг?

Не бор тилакда?

Ожиз экан шоир қалами...

Дардинг бўлса агар юракда

Ўзинг шеър ёз,

Шеър қалб малҳами!



Сувратингга боқдимү ногоҳ  
Уша дилбар турди қаршимда.  
Севгилимнинг худди ўзи у,  
Уша ҳусн,  
Уша латофат,  
Ёз кўкидай мусаффо туйғу,  
Ёз кунидай қайноқ муҳаббат.  
Ушадир бу,

раҳмат, биродар,  
Гўзалликда тенги йўқ санам.  
Боқмасликка етмас ирода,  
Ичикаман бир дам боқмасам.  
Суврат эмас, худди ўзини  
Шундоққина кўрган бўласан.

Куйдирдинг-ку дўстим, кўзимни,  
Юрагимни қайдан биласан?  
— Таърифни қўй,  
Мендан ҳол сўра,  
Тугаб борар бардош—фурсатим,  
Юрагингни билмайман, жўра,  
Ўз юрагим очиб кўрсатдим.

## ИИЛЛАР БИРГА КЕЧДИ

Ииллар бирга кечди,  
Кўнгил каби кенг,  
Ииллар бирга кечди,  
Кўнгил каби тор.  
Тенг босдик қадамни,  
Бирга-бирга,

тенг,  
Қанча из босилди,  
Еғди ёмғир,

қор.  
Рашк ўти қовурди,  
Хавфу хавотир,  
Синов йилларини  
Тикондай босдик.  
Нафас олганимиз  
Тоза ҳаводир,  
Севгимиз,  
Меҳримиз  
Айладик тасдиқ.  
Фарзандлар ўстирдик,  
Бир тўртлик шеърдек  
Ўзимиз ўқиймиз,  
Ўзимиз тўймай.  
Ўзимни сезганим  
Чоғи мен эрдек,  
Ўзингни эр билдинг,  
Аёлга йўймай.

Ишга тенг отландик,  
Ишдан қайтдик тенг,  
Сен пиёз артганда  
Мен кўз ёш бўлдим.  
Кўйлакка мен ёқа,  
Сен-чи, қўша енг,  
Сен тигдор кўз бўлсанг,  
Қилич қош бўлдим.  
Кимдан олдда юрдик,  
Кимлардан ортда,  
Бу кунга етгунча  
Толдик,

толмадик.

Ҳаётнинг юкини  
Тенг торта-торта,  
Бу кунга етгунча  
Қолдик,

қолмадик!

Сендан илтимосим  
Жуда кўп эди,  
Жимгина зорингни  
сезиб яшадим.  
Орзу интилишинг  
Роса «хўн» эди,  
Уйингга эргашиб,  
Кезиб яшадим.  
Барига розиман,  
Ҳаёт боғида  
Бир умр армонсиз  
Қадам ташлайин.  
Рашк қилиб қўй яна  
Гоҳи-гоҳида,  
Кексайиб қолганим  
Сезмай яшайин!



Ол кўзгуни қўлингга,  
тикил!

Севги,  
севги

эмас...

Экан бир жумбоқ.

Сўроқдан иборат:

Сўроқ,

Сўроқ,

Сўроқ!..



## ГАРЧИ ДАРЁ...

Ҳавасимни келтирар дарё,  
Ой мавжида ялтирар дарё.  
Дарё оқар,  
Оқар хаёлим,  
Сувда ҳилол,  
Ёнда ҳилолим.  
Тикиламан дарёга гоҳи,  
Маевжда ўйнар ёрим нигоҳи.  
Тикиламиз,  
                  тўлғанади сув,  
Тикиламиз,  
                  сув бизга кўзгу!  
Эгиламиз сувга ёнма-ён,  
Юрагимиз унда намоён.  
Зулфинг учи сувда қолади,  
Оҳ, дарёда тинч йўқолади,  
Мен ёпингда ҳушим учиб жим,  
Мавжлар олиб ўтади тинчим!  
Тўлиб келар дарё —  
                  ўйларим,  
Мен қирғоқда сени ўйладим.  
Гарчи дарё тошқин,  
                  жилвагар,  
Қучоғини минг-минг жилвалар —  
Макон этган бўлса ҳам, асло  
Бўлмайман ҳеч,  
Бўлмайман дарё!  
Ёнма-ёнман қирғоқ сингари,



## БИР ШЕЪР БАЙТИДАЙ...

Эсингдами, умр йўлдошим,  
Ҳали турмуш қурмаган дамлар  
Холи эди савдодан бошим,  
Хушнуд боқар эди одамлар.  
Сен уйингда,  
Мен ҳам уйимда  
Шеър ёзардик,

дардимиз ўзга.

Сен бор эдинг севги, куйимда.  
Кўринмасдинг аммо ёт кўзга.  
Шеърларинга шеъримни улаб,  
Оппоқ тонгда чеҳранг кўрардим.  
Сен ҳақингда севгимни куйлаб,  
Шеър нашъасин бирга сурардик.  
Газеталар саҳифасида  
Шеърларимиз чиқса ёнма-ён,  
Қалбларимиз шодлик сасида,  
Ҳамдамлигин этар намоён.  
Бир журналнинг битта бетида  
Босиларди қўшалоқ сурат.  
Шеърларимиз кетма-кетида  
Қўш имзога етарди журъат.  
Учрашувга борардик бирга,  
Неча кунлаб дала кезардик.  
Битта сатр ахтариб шеърга,  
Бир қиёсдан кўнгил безардик.  
Гўйимизда ўзлари алқаб  
Оқсоқоллар бахт тилашганди,

Севинчлари кўзларда балқиб  
Тилак билан хўн сийлашганди:  
Қўша-қўша ёзилсин газал!  
Ва туғилсин бир жавон китоб,  
Турмушингиз газалдек гўзал  
Бўлсин дея этдилар хитоб!  
Энди бўлса...

Шеър чиқмас бирга,  
Планда ҳам битта ном бўлар,  
Боролмаймиз бирга ҳеч ерга,  
Бошқа-бошқа тўшалар йўллар.  
Гоҳи эсда бўлсам...

сўрарлар:

Шеър ёзмоққа борми, деб фурсат,  
Қалин жўра бўлиб турарлар  
Баъзилари

бир онга фақат,  
Бизлар эса барига чидаб  
Шеър излашни этмаймиз канда.  
Чиқаряпмиз галма-гал китоб,  
Биримизга навбат келганда.  
Шеъримизни ажратинг, шукур,  
Имзомизни қўйманг ёнма-ён.  
Яшажакмиз бирга бир умр,  
Бирлигимиз этиб намоён.  
Ҳар нарса соз айни пайтида,  
Қўллагувчи дўстлар, қайдасиз?  
Гал келади,

бир шеър байтидай  
Номимизни қўшиб айтасиз!



ё қирққа...

Минг чақирим йўл босардим ёнма-ён  
Аёзда ҳам, ё ёзда ҳам нақ бирга  
Борлиғимни этар эдим намоён.

Мен розиман.

Рози бўлсанг, тасаддуқ.

Йигирма беш ёшдай ўзни сезаман

Ҳаёт тотин болдек сезиб яшадик,

Биз замонга, боқади бизга замон.

Ешим қирқда,

ўн беш йилнинг нариси

Турмуш қурдик.

Сенсан умр йўлдошим,

Ҳамон шундоқ ҳисларимнинг бариси,

Кетмоқдамиз бирга-бирга йўл ошиб.

Сени дедим,

дедим бахтим балқиди,

Юрагимга мадад бўлди муҳаббат.

Сенга бўлсин мангу қалбим ёлқини.

Излаганим яна-яна сен факат!

Нур эмамиз ҳар тонг туриб қуёшдан,

Истагим шу:

болаларимга бош бўлсам.

Шу меҳримни сочар эдим бир бошдан.

Агар яна йигирма беш ёш бўлсам...

# ТОЛА ШУЪЛАСИ

Достон



Қўлимда бир чаноқ очилган пахта,  
Панжадек ёзилган

чаноқда олтин.

Бармоқлар сингари саноғи бешта:  
Кўзим чақнади-ю

тикилиб қолдим.

Пахта — ноним каби азиз, мукаррам,

Пахта — ғуруримсан қонда югурик.

Вужудда риштадек таралган тарам.

Вужудим

ҳамиша

сен билан тирик.

Тақдирим азалий сенга боғланган,

Умрим,

нурим ўзинг,

юздаги шуълам.

Пахта деганимда кўксим тоғланган!

Пахта —

кучим,

бурчим,

севгим,

ашулам.

‘Сен ҳақда мисралар тизганман қатор.  
Толангга чирмашиб кетгандир улар.  
Кошкийди, десалар мени пахтакор,  
Номингнинг ўзидан қалб нурга тўлар.  
Толанг узун экан, эй менинг кўрким,  
Сен чирмаб олмаган дил йўқ оламда.  
Ҳамиша тўрдадир сен билан ўрним,  
Очил,

сочил

мангу менинг даламда.

Денгиз сузиб ўтдим,  
Юртларда кездим,  
Дарё бўлиб олам сатҳида оқдим.  
Меҳрингдан ягона туйғуни сездим,  
Ёруғ юз!

Сен бўлиб оламга боқдим.

Бобомга минг таъзим,  
Бобом бобосига!  
Улкамга минг таъзим,  
Халқимга раҳмат!  
Пахтакор номимга,

пахта ҳавосига!

Пахташ шуъласидан туяман роҳат!  
Жуда соғингандим сени, рости гап,  
Дийдор ширин экан юрсанг фироқда.  
Кўлга қалам тутдим яна сен сабаб,  
Битта чаноғингни кўриб йироқда.

\* \* \*

Волга оқиб ётар Руснинг тўшида,  
Асрни асрга риштадек боғлаб.  
Қанча дoston ётар тинч оғушида,  
Қанча қалам аҳлин ўзига чоғлаб.



Кўзимга дostonдек ястанди Волга,  
Мавжлари мисрадек тизилди саф-саф.  
Ҳайратдан ўзимни ололмай қўлга,  
Бир дoston ўқидим дарёга қараб.  
Дўстнома ўқидим

оҳорли,

тоза.

Дўстнома ўқидим қалбдан сершидлат.  
Уни этмоқчиман энди овоза,  
Эшитмоқ бўлсангиз,

келинг,

марҳамат!

\* \* \*

Волга қиргоқлари,  
Тарих бетлари —  
Қон билан ёзилган ойдин варақлар...  
Уқиркан,

жунжикиб кетар этларим,

Ундовдай кетма-кет қалаш дарахтлар...

Ҳар бири бир жангчи,

Бир соқчидек тик,

Яшил япроқларин мавжлари тинсиз.

Волгани кечмоққа шайланган тетик,

Савол қилгим келар уларга:

— Кимсиз?!

Кимсиз, ҳой дарахтлар,

арча..

қарағай..

Кимсиз йўғон тортган қадди рост эман.

Қайга шошиласиз менга қарамай,

Бир дам тўхтаг ахир,

гапим бор дейман?!

Тўхтамас,

олдинга чопар,

олдинга,  
Қўлида қуроли, ёвга ташланар...  
...Бир ўнгир ёнида ҳориб қолдим-да,  
Қўш қабр...

у билан суҳбат бошланар:  
Ажабо!

Қўш қабр!

Икки туташ қалб,  
Севишган дилдорлар ётишмас бунда.

Юрагим,

Қардошлик қўшиғидан қалқ!

Ошиқлик тотини тотишмас бунда

Тикилдим,

Қўш қабр!

Сурат эса тоқ,

Уларнинг бошида турибди рангсиз.

Иккисин тутгани

бир дона чаноқ!

Атроф ҳам мусаффо.

шовқинсиз,

жангсиз...

Бу сурат танишдай кўринди менга,

Қайда учратгандим,

қайда?

қайда?

қайда?

Унинг шуъласидан нур инди менга,

Нега осилибди у қарағайда?

Қайда кўрган эдим...

Қайда кўргандим,

Тинмай эсиб қолди шамолдай ўйлар.

Суратга тикилиб,

қайта кўргандим...

У менга хотирдан бир қўшиқ куйлар...

Иккисин қўлида

бир чаноқ пахта,

Дўстлик рамзими ё  
Қасб-кор меҳри?  
Сурат осилганча турар дарахтда.  
Тамом қамраб олди ақлимни сеҳри.  
Икки жангчи йигит.  
Рус билан ўзбек,  
Ортида мавж урган бепоён Волга,  
Ёнма-ён турибди чақнаган кўздек,  
Ёнма-ён турибди қўл бериб қўлга!..  
Ҳа, ҳа, кўрган эдим,  
Топдим ниҳоят...  
Хотирлаш уйида,

«Шахсий буюмлар»,

Сарғайган суратлар сўзлар ҳикоят,  
Юракда қўзғатиб тинсиз қуюнлар.  
Исми бор,

отасин исми ёзилган.

Қайдан,

қай юртлардан келгани аниқ.

Ёнда гўдақларнинг расми осилган,

Исми ҳам ёзилиб қўйибди таниқ.

Қасб-кори.

Уқиган даргоҳи ҳам бор.

Бири шимол ёқдан,

Бири шарқ ёқдан.

Қандай тенг ўсибди, гўё қўшчинор?

Бошим дарз кетгандай турфа сўроқдан.

Қўш қабр,

сиз кимсиз,

айтинг,

қўш қабр?!

Нега жим ётибсиз?

Нега йўқ садо?..

...Садо таралди-ку шунда:

— Қил сабр!

Айтамин...

Урушда бўлдик биз пайдо!  
Уруш нелигини биларсан, ўғлон,  
Одам ажали у,  
Олам жанжали!  
Уқ тегди юракка!  
Ушандан буён  
Ётибмиз,

келмасанг,

ётардик ҳали.

Бизнинг тарихимиз жуда ҳам оддий...

Исмимни сўрасанг,

Алёша,

Алик.

Иўлим қисқа экан,

қуладим,

қотдим...

Аmmo юрак қоним заминга боғлиқ!

Узим Рус ўғлиман.

Ивановодан.

Отам ҳам,

Онам ҳам

тўқувчи бўлган.

Усдим нафас олиб шу соф ҳаводан,

Энди,

кўраяпсан Алёша ўлган!!!

Иўқ, ўлган эмасман!

Шаҳид кетганман,

Ватаним йўлида фидо этдим жон.

Зафарли кунларга бирга етганман!

Бирга яшаяпман сен билан ҳамон!!!

Мен дарс ўқир эдим оппоқ толадан,

Кўрдингми,

қўлимда тутганим чаноқ.

Утиб кетгунимча ушбу оламдан,

Пахта меҳри билан ёнардим чанқоқ.

Шу сабаб,



Номимни Мурод, дейдилар,  
Тилингдан англадим,  
юртдош экансан.

Отам ҳам,  
Онам ҳам

ишчи эдилар...  
Кел, сўзлаб берайин,  
қурдош экансан,

Мато тўқир эди иккови ҳам тенг.  
Толадан ип чўзиб мато тўқирди.  
Ишда-ку йўқ эди келадиган тенг.  
Лекин газетани хато ўқирди.  
Шундан юборганди мени ўқишга,  
Ивановода мен ўқиб юрардим.  
Машина излардим мато тўқишга,  
Хаёлда газлама тўқиб юрардим.  
Уруш бўлмаганда...  
Отам тилагин  
Дастгоҳга кўчириб юрардим омон.  
Умидга бахшида эди билагим,  
Умидсиз яшамоқ ҳаммадан ёмон.  
Умидни ўғлимга қолдирдим мерос,  
Орзумни ўзинг ол қўлингга, укам.  
Бизни яхши кунда эслаб қўй бир оз  
Ҳаётдан нолима деб:

у кам,  
бу кам!?

То шундоқ кунларга етгунча халқим  
Бардошни тоғ этди,  
Сабрни харсанг.  
Умр ўзи шундоқ,

тураркан қалқиб...

Тупрогин ўпиб қўй Тошкентга борсанг!..  
Аликни ўшанда таниб, дўстлашдик,  
Битта институт ошиёнимиз.  
Кун демай,

Тун демай,  
                  тўйиб сўзлашдик  
Дўст бўлдик.  
Туташиб кетди жонимиз.  
Орзуси кўп эди,  
Уйлари тубсиз...  
Пахтани севарди,  
                  мўл бўлсин, дерди.

Қўлда тутганимиз кўриб турибсиз,  
Дер эдик:  
— Қопласин у борлиқ ерни!  
Билим даргоҳида бирга ўқирдик,  
Пахтани ўқирдик,

пахта...

пахта...

пахта...

Бутун ҳаётимиз унга йўғирдик...  
Урушни ҳисобга олмай у вақтда  
Унгида ишимиз,  
Манзиллар аниқ  
Бахт бўлиб ҳар тонгда офтоб келарди...  
...Уруш бўлиб қолди.  
Фашист мунофиқ  
Ватанга ўт қўйиб, топтаб келарди.  
Офтобга ўқ отса бўларми чидаб?  
Кузгунга Ватанни талатар номард.  
Юракда матонат,  
Кўзларда ғазаб,  
Жангга кириб келдик иккаламиз шарт!  
Комбат бўлди Алик,  
Сиёсий муовин, —  
Мен эдим,

ёнида ёлма-ён турган.

Ҳали қувмасак ҳам Ватаннинг ёвин,  
Йўлда ер тишлатдик,  
                  ҳамма тенг кўрган!

...Лекин...

Ёв ўқига бўлганмиз дучор,  
Бирга йиқилганмиз,  
Бирга ўлганмиз!

Энди

\* кўкда учар ноламиз бекор,  
Биз ҳам сенга ўхшаш йигит бўлганмиз!  
Бўлганмиз, деяпман,  
Бўлганмиз, бу рост,  
Муродга етолмай кетган Муродман.  
Қабримиз устида таралса овоз,  
Таниш овозларда демак ҳаётман.  
Тошкентда чақалоқ ўғлим бор эди,  
Уруш бошланганда сурати келган.  
Мендан сўнг...

Неча йил... менга зор эди..  
Хатлари неча бор сўратиб келган.  
Маҳаллам отчопар,

балки биларсан,

Отам фабриканинг маталчисидир.  
Юртга борганингда йўқлов қиларсан.  
Топсанг ҳам,  
Топмасанг,

илтимос, қидир?!

У бир дам сукутга кетдим

ва ё

Мен тилсиз қолдимми қисматга шерик?  
Жонсиз эдим шу тон,  
Шу менга аён..  
Улар тирик эди,  
Ҳа, улар тирик!  
Улар тирик эди,

жисмим узра жон!

Улар тирик эди,

мангулик ибрат!

Жим тинглаб турардим уларни ҳамон,



Қалбим куяр эди,  
кулдан иборат!!!  
Шунда Алик яна кирди-ю тилга  
Ёлғиз қизим бор, деб номини айтди...  
...Улар босиб ўтган...  
Отландим йўлга,  
Гўё иккови ҳам ҳаётга қайтди.

Иваново шаҳри,  
Дастгоҳ шаштидан  
Шаҳар бўйлаб оқар тўқувчи товуш.  
Кўчалар кезаман шу сас гаштидан,  
Гоҳ ҳушим жойида,  
Гоҳида ҳушим жойида,  
Цехларга кираман Галяни излаб,  
Алексина ким? деб савол сўралар.  
Ярқ этиб тенг қарар мен томон қизлар.  
Иплар ўралмоқда,  
Ғалтак ўралар.  
Ғалтак ўралмоқда,  
Тола ипини  
Ўзига тортмоқда юрагим боғлаб.  
Нарида кўраман пахта сепини,  
Минг тусда товланар димоғим чоғлаб.  
Ип тортиб боряпти мени тобора,  
Юрагим риштасин ўзига улаб.  
Галяни излайман,  
сарсон,  
овора,  
Умидвор қалбимни ўзим ҳам қўллаб!!!  
Аммо йиллар ўтган,  
Йўқолган излар...  
Йўл устида яна бир йўл кўрасан...  
Русда Галя отли минг экан қизлар,  
Галя, дер ким номин бориб сўрасам?..  
Излайман,

Излагум умрим борича,  
Шаҳидлар олдида тириклик бурчим  
Излайман кўздаги нурим борича.  
Барибир излайман,  
Юролмайман жим!  
Ватанни кезаман,  
Элдан сўрайман,  
Қидириб топаман охир-оқибат.  
Ишончни ардоқлаб нурга ўрайман,  
Излайман,  
Излайман,  
Излайман,  
фақат!!!

\* \* \*

Тошкент —  
баҳор юрти,  
ёз юрти,  
шаҳрим,  
Сенга қайтиб келдим,  
Яна ташнаман.  
Сенда очилади бағрингдай бағрим,  
Ҳар кўчанг,  
ҳар бинонг..  
ўзим ошнаман!  
Кўксинг осмон қадар, она маконим,  
Бошинг қуёшгача етди,  
ташаккур!  
Шаҳрим,  
ҳашаматим,  
буюк арконим!..  
Дўстим!  
Сен ҳам келгин,  
бунда яшаб кўр!!!  
Анҳор шаббадаси меҳрингни тортар,  
Қизил майдонига жо бўлар олам.

Бутун вужудингни, зеҳнингни тортар,  
Унинг оғушида хуш кулар олам!

Ўзинг оламимсан,  
Ўзинг пойтахтим,  
Ўзинг ўзлигимсан,

жонажон шаҳар.

Бошингга осмон ҳам этди ой тақдим;  
Бобомсан,  
Бувимсан,

онажон шаҳар!

Отамсан,  
Ёримсан,  
Акамсан,

Тошкент,

Нафасинг хуш ёқар,

ўз уйим менинг.

Улкаминг сарбари,  
Сардори,

бош кенг,

Ўз бўйим,  
Ўз ўйим,

ўз куйим менинг!

Шаҳрим кезаяпман,  
Дил тўла туйғум

Нурлар оғушида бўлиб кетар фарқ.

Кундуз чарчамайман,

Тунда йўқ уйқум,

~~Кунни тундан сира этолмайман фарқ.~~

Шаҳар кезаяпман,

Эски даҳалар,

Эски маҳаллалар ўз ўрнида йўқ.

Уйим кеча ўтган кунга тақалар...

Топаман дейману

Излаб кўнглим тўқ.

Отчопар томонга жадаллаб бордим,

Муродни танимас унда бир кимса.

Дуч келган одамга юрагим ёрдим,  
Кошкийди юракда алашим тинса..  
Бунда янги уйлар,  
Янги одамлар,  
Эски маҳалладан йўқ экан ҳеч ким.  
Бутун борлигимни қамрар ситамлар..  
Аммо...

Ишончимдан келмайди кечгим!!!  
Яна бор кўнглимда нажот нуқтаси,  
Яна бир манзил бор,  
Бораман дарҳол.  
Оёгим юришдан нега тўхтасин,  
Машҳур экан-ку у

Мурод айтган чол,  
Дунёдан ўтмаган бўлса,  
демак бор...

Бир нажот йўлини топар қария.  
Бўлмаса...

умидим узарман ночор,  
(Миямда фикрлар гуж-гуж ари-я?!)  
Текстиль комбинат,  
Шаҳар чеккаси,  
Сенга етгунимча ошди ҳаяжон.  
Йўловчин демагин қурди тинкаси,  
Хаёл чарчатмоқда,  
Ишончим дармон.  
Комбинатга кирдим,  
Гусур-гусурдан  
Юрак ҳам ортиқча ургандай бўлар.  
Юрак ҳам тебраниб кетар ҳузрдан,  
Ёнимда Муроджон тургандай бўлар.  
Дарё газламалар оқар ёнимда,  
Бўстонга киргандай ақлим паришон.  
Қонимда оқмоқда улар,  
қонимда,  
Тўшалган поёндоз сингари равон.

Қизлар ишламоқда,

Ингитлар ишлар...

Тенгдошим,

укалар,

опа-сингиллар...

Тўп-тўп газламалар — терилган гиштлар!

Қизлар қуршаганча гапимни тинглар!

— Номи ким, дедингиз?

Бахтиёр, дедим.

— Отасин номи ким?

— Мурод, Муродов!

Шу номда измиму ихтиёр, дедим,

— Лйтинг-чи, Тошкентда қайда туради?

Оҳ, қизлар,

бижилдоқ,

жибилажибон,

Билсайдим даргоҳин,

сўрамас эдим.

Кезмасдим Тошкентни бундай нигорон.

Кўнглимни шубҳага ўрамас эдим,

Нажот беринг, дея келмасдим бунда

Қошига борардим,

Кўнглим ёрардим.

Губорим арирди бошдан тутундай

Юзимдан тонг каби зиё тарардим.

Отаси ҳақида сўзламай эртақ,

Чинни-чироқ этиб унга тутардим.

Тилаклар тилардим,

Энг эзгу тилак!

Сўнгра бу дунёдан кинсиз ўтардим.

— Қизлар, фабрикада энг кексамиз ким?

Қақиллаб қолишди қақажон қизлар.

— Қоровул бобо-чи, Ғафур амаким!

Ҳамма қиз бир бўлиб бир чолни излар..

Қизлар чолни излар,

Мен-чи хаёлим...

Наҳот сароб бўлса излаганларим.  
Ё ҳозир куларми толе иқболим?  
Намоён бўларми сизлаганларим?  
О, юрак,  
Тоқатнинг измин маҳкам тут,  
Сабр деган сўзни ёдла имондай.  
Умидсиз изтироб ҳукмини унут  
Яшаб бўлмас

ёруғ кунга инонмай?!

Чолни кутар эдим,  
Азиз-авлиё,  
Худо ҳам,  
Пайғамбар

менга шу эди.

Унгимдан келса-я кечаги рўё,  
Келгунча

ўй мени қурт бўлиб еди.

Еди,

кавлай-кавлай ичу этимни,

Кўзларим толганча йўлга боқардим.  
Урушда отасиз қолган «етим»ни,  
Дердиму

ўзим ҳам сочдай оқардим.

Умид сиздан фақат, эй нотаниш чол,  
Умидим устун қуламасин, йўқ,  
Тахтадай қотгандим,  
Ўз ўйимдан лол,  
Кўзларим ўқ эди,  
Отилгудек ўқ!

...Бир маҳал...

Ёнимга Ғафур чол келди!

— Хизмат? — деганди у,

кўксида қўли.

Не деб келганимни қизлардан билди,  
Сўзлади,  
Қисқайкан у ҳаёт йўли.

— Кампирим бор эди, худо раҳмати...

Ўғлини кутарди,

Утган йил ўтди.

Унга татимади ҳаёт роҳати,

Ўғлини роса у ўттиз йил кутди.

— Бўлса келар, — деди жуда умидвор,

Тошкентдан ҳеч кимнинг ризқи узилмас.

Муродим, кўрсатгин, дер эди, дийдор,

Шаҳид, деб ўғлини кўнгли бузилмас.

Яшаб юрар эди, муштипар кампир,

Муродим, дер эди набирасини,

Набирам Бахтиёр чертганда танбур

Эсларди келини — Собирасини...

У ҳам қазо қилган,

Анча йил бўлди,

Ёр доғи ҳаётдан узди илдизин...

Ўзи сўзлади-ю

Кўп хижил бўлди,

Агрофга термулиб айтди дил сўзин,

— Воҳ, — деб юборганим билмай қолибман,

Устимга аланга кетгандай бўлди.

Асирман,

Басирман,

Толиб,

Ғолибман,

Юрагим ниятга етгандай бўлди.

Анқайиб қолибман,

Сўз келмас тилга,

Ажабо,

кенг олам бунча тор экан.

Ларза солар эди бу ҳол кўнгилга,

Топдим, дер эдим мен,

Мурод бор экан!

Бор экан.

Бахтиёр бор экан ҳаёт,

Демак, Мурод умри ўчиб-сўнмабди.  
Бор экан

номини ёд этгувчи, ёд!

Улимнинг измига тақдир кўнмабди.

— Қария, — деёлдим,

Нафасим чиқмас,

— Отахон, — дейману

очилмас кўзим...

...Қолгани унча ҳам сизга қизиқмас...

Не кечди,

Не ўтди

биламан ўзим.

\* \* \*

Топдим Бахтиёрни яна йўл юриб,

Кўнглим таскин топти,

Армоним тиғди.

Мана ҳузуримда ўзини кўриб,

Унинг ҳикоясин эшитинг энди:

«Балоғат ёшига етдим,

Отландим,

Фотиҳа бердилар бувим ва бобом.

Отам йўлларига тез қанотландим.

Унинг изларида этмоққа давом.

Иваново,

шимол уфқида кўзгу,

Отамга ошиён бўлган ҳур даргоҳ.

Менга ҳамишалик нигорон кўз у,

Кўздайин арзанда ажиб қароргоҳ.

Отам изларини топмоқ мақсадим,

Отам изларидан бордим у ёққа.

Элчи бўлганиди аввалроқ хатим,

Олиб келганида дарак бу ёққа.

Менга хат келганиди бир вақт Галядан

Отамни сўраган,



борми, деб омон?

Хатларга тўлайкан боқсам ғаладон  
Очдиму гупириб қолди танда қон.  
Отам ғаладонни,  
Отам хатлари  
Уч бурчак,  
Қаламда битилган тақдир.  
Ииллардан саргайиб кетган қатлари.  
Аммо қасамёддек сўзлари ҳақдир!  
Тунлар ҳам ўқидим,  
Кунлар олдим ёд,  
Галянинг отасин номини топдим.  
Хатларга юз буриб этдим қасамёд,  
Хатларни дийдор деб юзимга ёпдим.  
Хат келди,  
Хат ёздим...  
Галя у ёқда,  
Мен эса бу ёқда интизор эдик.  
Туғишган синглим бер эди йироқда,  
Учрашмоқ режасин чин тузар эдик.  
Уқишлар тугади,  
Иўлга отландим,  
Иваново шахрин меҳрига боғлиқ.  
Боринш йўлларини хатдай ёдладим,  
Қатор жумбоқларнинг сеҳрига боғлиқ.  
Балки билар, дейман, бирорта кимса,  
Отамнинг изларин топарман балки,  
Ёмон бўлар ахир умидим синса,  
Қандай чидайман сўнг юрагим қалқиб?!

Не бўлса борайин,  
Ивановода  
Отам орзусини келтирай бажо.  
Учиб бораяпман мовий ҳавода  
Тип-тиник осмонни кўзга этиб жо!  
Тушдим.  
Суратига жуда ҳам ўхшаб,

Галя турар эди интизор кутиб.  
Кўрган замониёқ қолибман тўхтаб,  
Ўзимни оёқда зўр-базўр тутиб.  
Яхши, дадил экан,  
Ўзимга келдим,  
Номин атаганда менга кирди жон.  
Сўраб-суриштириб,

ҳаммасин билдим,

У ҳам ёлғиз экан,  
Кўзи нигорон.

Отасин энг сўнгги хатин кўрсатди.  
Волга бўйларидан йўллабди дарак.  
Йўқ экан шекилли сира фурсати,  
Соғлигин сўрабди бечора аранг?!  
Менинг ҳам отамдан ўша сўнгги хат,  
Худди шу жойлардан келган, ажабо,  
О, сен-ей, табиат,

бу не марҳамат.

О, сен-ей, табиат,

бу қандай жафо?!

Иккисин бир йўла тортганми домга.  
Ва ёки қайларда кезарми сарсон?  
Тикилиб қолибман ёнма-ён номга,  
Қоғози сап-сарик мисоли хазон.  
Сурат ҳам бор экан,

Дарё бўйида

Иккиси уфққа боқиб турарди.  
Хаёлим паришон улар ўйида  
Юрак ҳам ўзгача дардли урарди.  
Галя ҳам жим эди,

сўлгин,

бечора,

Дардли чехрасида аламлар изи.  
Жудолик дардига тополмай чора  
Изтироб чекарди,  
О, Руснинг қизи?!

Не десам,

Не десам

қани шу топда,

Отанг топилади, десамми қизга?

Юзи яшнармиди ёрқин офтобдай...

Аmmo...

тилим келмас эди ҳеч сўзга!

Сўз қани,

Қани у чорасиз таскин,

Тилим калимага келмас не учун.

Юрагим!

Сўз бўлиб дарёдай тошгин,

Сўз малҳам бўлолсин,

Кўрсатсин кучин!

Йўқ, тилим танглайда қотганди пақдос,

Битта сўз айтолмас,

Биттагина сўз!

Гунг эдим, мунг эдим, бесас, беовоз,

Шунда тўқнаш келиб қолди кўз-кўзга.

Галянинг кўзлари жиққа ёш эди,

Сипқорсанг чанқоғинг босгудай тўла.

Ичида кўзлари мовий тош эди,

Тубга чўкиб кетган эди бир йўла.

— Ийглама! — дер эдим,

Юзини ювиб

Ёши юмаларди оёқ остига...

Дарду аламларни бошимдан қувиб,

Сўкиниб юбордим ёвуз қасдига!!!

— Топамиз! — дедик биз,

Излаб топамиз!

Йўл юриб,

Мўл юриб,

чарчоқ билмаймиз.

Улар ҳузурига қараб чопамиз.

Толишни,

Нолишни

ҳарчоқ билмаймиз!

Қасамёд айладик.

Уқнишга кирдим.

Отам юрган даргоҳ паноҳим бўлди.

У кезган йўллардан мен қайта юрдим.

Йўлимда Галяхон ҳамроҳим бўлди.

Айтдик иккимиз ҳам дил сиримизни,

Юраклар бир экан,

бирдек қўлланди.

Шундай севиб қолдик бир-биримизни,

Оталар узилган умри уланди!

Оталар дўстлигини тутиб иззатда,

Оталар меҳрига ҳамиша содиқ.

Улар асраб қолган ҳаёт—лаzzатда,

Севиб яшайпмиз ҳаммадан ортиқ!

Галя Тошкентимни ўз шаҳрим атар,

Иваново менга қадрдон макон.

Тола шуълалари чирмаб қалб тортар,

Тилак бир,

Юрак бир

туташи жонга жон!!!

Езда Волга ёққа бордик икковлон,

Қабристон кўп экан,

Қабр кўп экан,

Кўзимиз топай деб уради жавлон,

Шаҳидга афсона,

Таъбир кўп экан!

Бирлари у, деди,

Бир бу, деди,

Тирик бўлса келар бир куни излаб.

Оталар дийдори бир қайғу эди,

Минг қайғу қўшилди бизга у кезлар.

Шунча жон ёғибди.

Инсон ёғибди,

Бир уруш кўрсатган мудҳиш каромат.

Ҳали ҳам дилларда армон ёғибди,

Излашдан толмаймиз, бўлсак саломат!  
Демак, тополмаган улар,

о, қисмат,

Кўрсатсанг бўлмасми эта қабрини,  
Бор сенда уларга қандай хусумат,  
Синамоқ бўлдингми улар сабрини!  
Қўшқабр бошига сурагини илган.

Ким бўлди?..

Сафдошлар бор экан демак.

Буларнинг қисматини ушалар билган.

...Энди мен уларни топмогим керак!!!

Излама, Бахтиёр,

Излама, Галя!

Мен топдим,

уларнинг қабри ёнма-ён.

Улар тепасига боринг шу палла!

Тош бўлиб ётмасин юракда армон!!!

Уларни кузатдим,

Қўлда бир чаноқ

Тутганча йўллардан ўгиб бораман.

Руснинг қори қабч очилган оппоқ

Қўлимда эъозлаб тутиб бораман.

«Тошкент» кўчаси бу Ивановода

Тўғри олиб чиқар «Ўзбекистон»га.

Дўстлик куйи янграр минг бир навода,

Минг роҳат бахш этар тинглаган жонга!

Хаёлга толаман,

Ўтган у кунлар

Юзини кўрсатар бўлиб ҳақиқат.

Ечилган бўлади чалкаш тугунлар.

Дақиқа кетидан ўтар дақиқа:

Ленинни ёд олдим...

Кўрсатганди йўл...

Унинг номи билан ўгайман бурчим:

«То ўзбек пахтаси бўлмас экан мўл

Ивановодаги дастгоҳ турар жим».

Унинг ўгити шу,  
У этган орзу.  
Шуни таъкид этди у куйиб-пишиб.  
Пахтамиз ўлчашга етмас торозу!!!  
Шуни деб келганди бир вақт Куйбишев.  
Тошкент — Иваново,  
Иваново — Тошкент,  
Сизни чирмаб олган дўстлик риштаси.  
Мана шу эмасми чаноқдан тошган  
Пахта деб аталган кўрк фариштаси!  
Муроднинг қалбини,  
Алик қалбини  
Меҳрга боғлаган унинг толаси.  
Бахтиёр,  
Галяга юрса талпиниб,  
Таралар толангда юрак ноласи.  
Менга ҳам нур сочган,  
Атаган илҳом  
Шу чаноқ,  
Шу битта тола шуъласи  
Қўлга қалам берган,  
Тилимга калом  
Шу дўстлик.  
Шу севги  
          бахт ашуласи.  
Чаноққа тикилдим,  
Меҳрим товланди,  
Лўпли юзларидан зиё таралар.  
Нурига ғарқ бўлиб қалб офтобланди,  
Ҳар бир толасидан дoston яралар  
Ажаб!  
Сирли экан инсон дунёси.  
Унинг оғушида битмас куч кўрдим.  
Битмас дoston экан Волга дарёси,  
Ундан бир қатрасин дилга кўчирдим.

## МУНДАРИЖА

Қуёшистон . . . . .	3
Улоқ . . . . .	4
Уч шеър . . . . .	6
1. Қўл ҳақида сўз . . . . .	6
2. Трактор қўшиғи . . . . .	7
3. Ёш ишчига ўғитлар . . . . .	8
Чаноқлар-қўнғироқ . . . . .	10
Назир — ранс . . . . .	12
Хордиқ уйи — тоғ усти . . . . .	14
Тоғим бўлмаганда . . . . .	16
Тоғдарё . . . . .	17
Волга оғушида . . . . .	18
Уч арча ёки Артём бобо айтганлари . . . . .	20
Картошка, Вова, Палов . . . . .	22
Олмахондан салом . . . . .	25
Деразамда ўрмон суврати . . . . .	28
Чағалайлар . . . . .	30
Болаликни ёдга солади . . . . .	32
Йўл ҳикмати . . . . .	34
Йигит, уялмагин . . . . .	36
Яхши . . . . .	39
Пуфаклар . . . . .	40
Китобхондан хат . . . . .	41
Бир суврат қошида . . . . .	43
Ииллар бирга кечди . . . . .	45
Эслаш . . . . .	47
Гарчи дарё . . . . .	49
Бир шеър байтидай . . . . .	51
Йигирма беш ёш бўлсам . . . . .	53
Тола шуъласи (достон) . . . . .	55

На узбекском языке

Сайяр (Файзуллаев Сайярпулат)

УДАР МОЛОТА

Стихи и поэма

Редактор Ш. Раҳмонов  
Рассом Р. Камолиддинов  
Расмлар редактори А. Бобров  
Техн. редактор Е. Потапова  
Корректор Ш. Соатова

ИБ № 1368

Босмахонага берилди 19. 01. 81. Босишга рухсат этилди 15. 09. 81.  
Р 09097. Формати 70x90 1|32. Босмаахона қоғози № 1.

Адабий гарнитур  
Юқори босма. Шартли босма л. 2,92. Нашр л. 3,07  
Тнаражи 10000. Заказ № 29. Баҳоси 40 т.  
Ғафур Ғуллом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти.  
700129. Тошкент. Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграффия ва мунобат савдо-ишлари Давлат Комитетининг Бекобод шаҳар босмахонаси.  
Бекобод, 1981 й.